

ПОПИТ НА М'ЯСО І ЙОГО СПОЖИВАННЯ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ ТА У СВІТІ: АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ

О.В. Коваленко, д.е.н., с.н.с., зав. відділу,

Г.П. Лисенко, м.н.с.,

Відділ економічних досліджень,

Інститут продовольчих ресурсів НААН

Мета статті – оцінити стан забезпечення населення м'ясною продукцією в регіонах України та у світі, виявити тенденції виробництва та чинники, що формують попит та споживання; визначити ступінь забезпечення м'ясом та м'ясною продукцією регіонів України. Застосовано методи: системного узагальнення, аналізу та синтезу, розрахунково-аналітичний, порівняння, графічний. Результати дослідження. Виявлено основні тенденції виробництва та споживання м'яса та м'ясних продуктів в регіонах України та у світі. Розроблено баланси та зроблено порівняння попиту та пропозиції м'яса в регіонах України. Обґрунтовано наслідки впливу чинників глобалізації, зокрема, взаємопроникнення традицій харчування різних країн та географічних територій на тенденції споживання м'яса в Україні та світі. Елементи наукової новизни. Досліджено фактичний стан виробництва та розподіл продукції м'ясопереробної галузі за регіонами України. Проаналізовано м'ясопереробну галузь за показниками виробництва, споживання, експорту та імпорту, наявності запасів (залишків) продукції з минулих періодів. Виявлено області України, що мають пропозицію м'ясних продуктів більшу, ніж попит, та області, де пропозиція продукції менша за попит на неї, а також відображено повну картину того, як відбувається перерозподіл м'ясної продукції між регіонами України. Практична значущість. Здійснені дослідження сприятимуть гарантуванню продовольчої безпеки держави, вони дають можливість передбачення майбутнього розвитку ринку м'яса в Україні та світі.

Ключові слова: м'ясо, м'ясопродукти, м'ясопереробна галузь, виробництво м'яса, споживання м'яса, баланс ринку м'яса, регіональна оцінка.

DEMAND AND CONSUMPTION OF MEAT IN THE REGIONS OF UKRAINE AND THE WORLD

O. Kovalenko, D-r of Sciences, Economics, Senior Research, Head of the Department,

H. Lysenko, Junior Research,

Department of economic research,

Institute of Food Resources of the NAAS

The purpose of the article is to assess the state of the population's supply of meat products in the regions of Ukraine and in the world, to identify trends in production and factors that shape demand and consumption; determine the degree of supply of meat and meat products in the regions of Ukraine. Applied methods: system generalization, analysis and synthesis, calculation and analytical, comparison, graphic. Research results. The main trends of production and consumption of meat and meat products in the regions of Ukraine and the world were revealed. Balances were developed of demand and supply of meat in the regions of Ukraine. The consequences of the influence of globalization factors, in particular, the effect of interpenetration of food traditions of different countries and geographic territories on the tendencies of meat consumption in Ukrainian and in the world was substantiated. Elements of scientific novelty. The actual state of production and distribution of products of the meat processing industry by regions of Ukraine was investigated. The meat processing industry was analyzed according to the indicators of production, consumption, export and import, availability of stocks (balances) of products from the previous periods. The regions of Ukraine with a supply of meat products larger than demand, and areas where the supply of products is less than demand for it were revealed. The full picture of redistribution of meat

products between in the regions of Ukraine was displayed. Practical significance. Research will contribute to guaranteeing the food security of the state and provide an opportunity to predict the future development of the meat market in Ukrainian and in the world.

Key words: meat, meat products, meat processing industry, meat production, meat consumption, balance of the meat market, regional assessment

В сучасному глобальному середовищі чинники, що сприяють підвищенню продовольчого попиту в регіонах світу – збільшення чисельності населення та доходів домогосподарств, прискорення урбанізації, темпи економічного розвитку країн – стали ключовими важелями росту споживання продукції тваринництва. При цьому, в країнах з низьким рівнем доходів попит на продукцію тваринництва активніше реагує на зростання доходів населення у порівнянні з країнами, де цей рівень достатньо високий. Зростаючі доходи населення та урбанізація способу життя зумовлюють зміни харчових раціонів, змінюють розміри і структуру споживання харчових продуктів й, відповідно, впливають на попит та споживання продукції тваринництва. В розвинутих країнах частка міського населення більша, ніж в країнах, що розвиваються (73% проти в середньому 42%). Водночас, темпи урбанізації в країнах, що розвиваються вище, ніж в розвинутих. У порівнянні з населенням сільських районів, міські жителі частіше харчуються поза домом, в досить великій кількості споживають готову до вживання їжу, продукти швидкого приготування, напівфабрикати. Така трансформація харчових звичок і способу життя має суттєві наслідки для виробництва і розподілу матеріальних цінностей в межах продовольчих систем, включаючи розширення діапазону цін від ферми до столу [1]. Україна, розвиваючись в сучасному глобальному середовищі, змушена адаптуватися до нових умов і переймати певні риси та звичаї цього середовища.

В Україні у 2016 році працювало 690 м'ясопереробних підприємств, що розташовані в усіх регіонах України. Проте не всі регіони України були однаково забезпечені м'ясом та м'ясопродуктами. Частина з них виробляють більше м'яса та м'ясної продукції ніж можуть спожити, інші навпаки потребують додаткового її надходження для забезпечення потреб споживання свого населення. Питання правильного розподілу м'яса та м'ясних продуктів є надзвичайно актуальним для України, оскільки українці споживають м'яса та м'ясних продуктів менше раціональної встановленої норми. Відповідно і виробництво окремих видів м'ясних продуктів на багато менше за потребу. Проте, навіть ця кількість стратегічної для України продукції нерівномірно розподілена по країні. Крім того, в регіональному розрізі традиції харчування населення дещо різняться. Тому дослідження попиту та споживання м'яса та м'ясної продукції в регіонах є актуальним, особливо в контексті прогнозних очікувань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. М'ясопереробна галузь України в наш час має широкий спектр проблем, тому вивчення різних аспектів розвитку м'ясопереробної галузі України є предметом досліджень багатьох учених: М.В. Гладія, Л.В. Дейнеко, Д.Ф. Крисанова, Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка, Т. Мостенської, Б.Я. Панасюка, Б.Й. Пасхавера, М.П. Сичевського, П.Т. Саблука, О.М. Шпичака, А.Е. Юзефовича та багатьох інших. У своїх працях вони всебічно досліджували проблему зниження виробництва, недостатнього споживання, експорту та імпорту м'яса та м'ясних продуктів, в тому числі і відносно певних регіонів України. Проте нині виробництво вітчизняної м'ясної продукції продовжує скорочуватись, її якість не відповідає вимогам стандартів, а сировинна база щорічно зменшується. Тому, на нашу думку, наукові дослідження щодо економічного стану м'ясопереробної галузі залишаються вкрай актуальними.

Мета статті – оцінити стан забезпечення регіонів України та світу м'ясною продукцією, виявити тенденції виробництва та чинники, що впливають на попит та споживання м'яса; визначити регіони України, що мають нестачу та надлишки м'яса та м'ясної продукції.

Згідно зі статистикою, світове виробництво м'яса зростало впродовж останніх 20 років у середньому на 2,1% в рік, досягнувши, згідно з даними OECD-FAO Agricultural Outlook 2016-2025, 322 млн тонн в 2017 році. Найбільшими темпами зростало виробництво м'яса птиці –

на 3,6% в рік. Якщо в 1995 р. частка цього м'яса в загальному виробництві була на рівні 27%, то в 2017 р. вона сягнула 34%. Найповільніше зростало виробництво яловичини (включаючи м'ясо буйволів) – у середньому на 1% в рік протягом 1995-2017 рр. Разом з тим, частка яловичини в загальному виробництві м'яса скорочувалася і становила у 2017 році 23%. Цікаво, що весь цей час найбільше в світі вироблялось саме свинини (43% у 2017 р.), але нині м'ясо птиці наздоганяє її і, очевидно, вже найближчими роками частка птиці у виробництві стане найбільшою. Обсяги світової торгівлі м'ясом щороку також зростають, а їх сукупні обсяги становить майже 10% у виробництві. Водночас, середньосвітовий показник споживання м'яса в їжу у 2016–2017 рр. зменшувався щороку на 1% (табл. 1).

Табл. 1

Баланс світового ринку м'яса

	2014 р.	2015 р.	2016 р. оцінка	2017 р. прогноз	Зміни: 2017 до 2016,%
Виробництво, млн т	315,4	320,5	321,0	322,0	0,3
Яловичина	68,0	67,6	68,3	69,6	1,9
М'ясо птиці	111,0	116,9	117,2	117,7	0,4
Свинина	116,9	116,1	115,6	114,7	-0,8
Баранина	13,9	14,4	14,4	14,5	0,6
Світова торгівля м'ясом (експорт-імпорт), млн т	30,7	29,9	31,2	32,0	2,5
Яловичина	9,6	9,2	8,9	9,0	0,8
М'ясо птиці	12,7	12,2	12,8	13,2	2,9
Свинина	7,1	7,2	8,3	8,6	4,1
Баранина	1,0	1,0	0,9	0,9	-2,0
Середньосвітове споживання м'яса на одну особу, кг/рік	43,2	43,5	43,1	42,7	-1,0

Джерело: сформовано за даними ФАО (<http://www.fao.org/3/a-i7794r.pdf>)

Найбільшими виробниками яловичини в світі є США (15% світового виробництва у 2015 р.), Бразилія (14%), ЄС (12%) і Китай (10%). Ця четвірка забезпечує близько половини світового виробництва. Україна не є помітним виробником м'яса у світових масштабах, її частка становить менше 1% [2].

Тож у 2016 році найбільше м'яса спожили американці (120 кг м'яса на рік / особу), а найменше – жителі Бангладеш (4 кг м'яса на рік / особу). У табл. 2 наведено десять країн світу з найбільшим і найменшим споживанням м'яса.

Табл. 2

ТОП – 10 країн з найбільшим і найменшим споживанням м'яса у 2016 р.

Країн, у яких їдять <i>найбільше</i> м'яса	кг м'яса на особу в рік	Країни, у яких їдять <i>найменше</i> м'яса	кг м'яса на особу в рік
США	120	Бангладеш	4
Кувейт	119,2	Індія	4,4
Австралія	111,5	Бурунді	5,2
Багамські острови	109,5	Шрі-Ланка	6,3
Люксембург	107,9	Руанда	6,5
Нова Зеландія	106,4	Сьєрра-Леоне	7,3
Австрія	102	Еритрея	7,7
Французька Полінезія	101,9	Мозамбік	7,8
Бермудські острови	101,7	Гамбія	8,1
Аргентина	98,3	Малаві	8,3

Джерело: за даними Асоціації свинарів України // <http://nv.ua/ukr/style/life/vegetariantsjam-vhid-zaboronenij-predstavlena-interaktivna-karta-svitovogo-spozhivannja-m-jasa-260200.html>

Основні тенденції розвитку м'ясного ринку України у 2016-2017 рр. є такими:

- поголів'я ВРХ почало відновлюватися, що зумовило підвищення виробництва яловичини у 2017 року на 2% проти відповідного періоду минулого року, спостерігається незначне зростання експортних поставок;
- свинарство швидко втрачало поголів'я, однак такими ж швидкими темпами відновлювалося;
- невпинно зростає експорт курятини;
- зростання цін зумовлювало скорочення споживання м'яса українцями.

Загальне споживання м'яса в Україні у 2017 р. проти 2016 збільшилося згідно з балансом лише на 0,6%, як реакція на стрімке підвищення цін, у тому числі: споживання яловичини – зменшилося на 5,2%, свинини – на 1,5%, натомість споживання м'яса птиці зросло на 4,6%.

В Україні середньостатистичний мешканець у 2017 році спожив 51,7 кг м'яса, що на 35% менше від раціональної норми (80 кг). Більше того, розглядаючи споживання м'яса та м'ясопродуктів в регіональному аспекті (рис. 1), ми можемо побачити, що в Україні є області де споживання м'яса не досягає навіть половини від норми споживання. Так у Луганській області в 2016 році було спожито в розрахунку на 1 особу лише 39,6 кг, що складає 49,5% від норми. Тоді як в Київській та Дніпропетровській областях споживання становило 78,1 та 77,4% від норми, відповідно. Розбіжність між максимальним та мінімальним значенням споживання сягає майже 23 кг на 1 особу в рік.

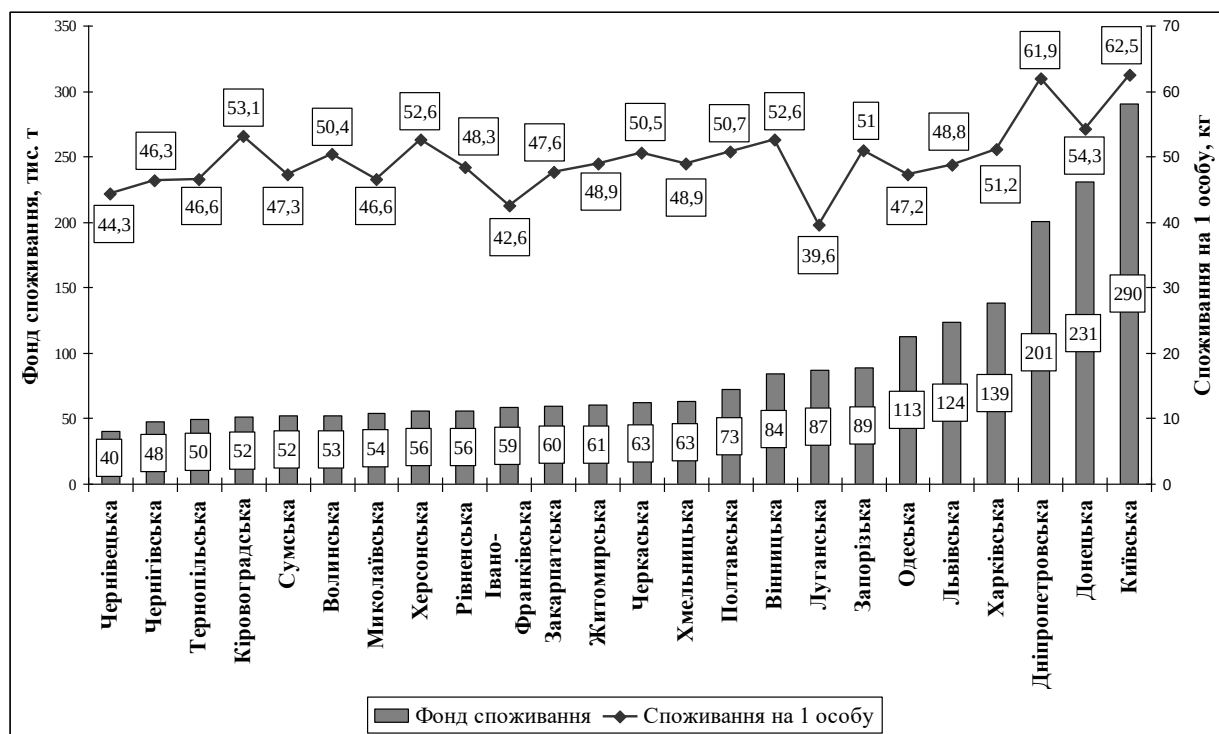

Рис 1. Споживання м'яса в забійній вазі за регіонами в 2016 році

Джерело: сформовано за даними [3]

При цьому фонд споживання м'яса та м'ясопродуктів в Луганській області не був найменшим. Він перевищував більш ніж удвічі фонд споживання м'яса та м'ясопродуктів Чернівецької області, де цей показник сягає лише 40 тис. т. У той же час в Кіровоградській області споживання м'яса та м'ясопродуктів в розрахунку на 1 особу складало аж 53,1 кг при загальному фонді споживання всього 52 тис. т, що є четвертим за величиною значенням після Київської, Дніпропетровської та Донецької областей.

Варто відзначити, що за всю історію незалежної України споживання м'яса та м'ясопродуктів українцями не відповідало раціональній нормі. Так, у 1995 році в розрахунку на 1 особу в Україні спожили всього 38,9 кг м'яса та м'ясопродуктів. У 2000 році цей показник скоротився до 32,8 кг. Найнижчий рівень споживання м'яса та м'ясопродуктів в Україні спостерігався 2001 року, коли він сягнув 31,1 кг. В останнє десятиліття помітне

значне зростання цього показника. Починаючи з 2010 року рівень споживання м'яса та м'ясопродуктів стабільно тримається на рівні більше 50 кг, а у 2013 році від сягав 56,1 кг на 1 особу.

На рівень споживання м'яса та м'ясопродуктів впливають багато чинників. Проте найвагоміші з них – це рівень виробництва м'яса та м'ясопродуктів й співвідношення рівня цін та купівельної спроможності громадян. Це показово видно з того, що крім недостатнього, згідно з раціональною нормою, споживання м'яса та м'ясних продуктів українці не дотримуються й рекомендованих пропорцій за видами м'яса. Якщо згідно з нормою ми повинні в рік споживати 31,2 кг яловичини, 27,2 кг свинини, 16 кг м'яса птиці, а також 5,6 кг м'яса інших видів, то фактично у 2016 році яловичини ми спожили лише 8,1 кг, свинини – 19, а м'яса птиці – 23,6 кг. Тобто дорожчі види м'яса – яловичина та свинина, замінюються дешевшою курятиною, і саме за її рахунок забезпечується споживання м'яса та м'ясопродуктів. Відповідно, виробники скорочують виробництво дорогих видів м'яса, та збільшують виробництво дешевших. Так, у 2016 році із 2323,6 тис. т м'яса 50% складало м'ясо птиці, 32% – свинина і лише 16% – яловичина та телятина.

Проаналізувавши рис. 2, можна побачити, що 47% всього виробництва м'яса в Україні зосереджено в чотирьох областях: Вінницькій (14%), Черкаській (13,9%), Дніпропетровській (10,3%) та у Київській (8,6%). Причому така ситуація забезпечується значним виробництвом м'яса птиці у цих областях. Так, у Вінницькій області у 2016 році із 324,3 тис. т виробленого м'яса 86,5% складало м'ясо птиці. Схожа ситуація була і у Черкаській області. Там на виробництво м'яса птиці припадало 82,8% від усього виробленого м'яса. У Дніпропетровській області виробляли 77,6%, а у Київській – 62,2% м'яса птиці порівняно з іншими видами м'яса.

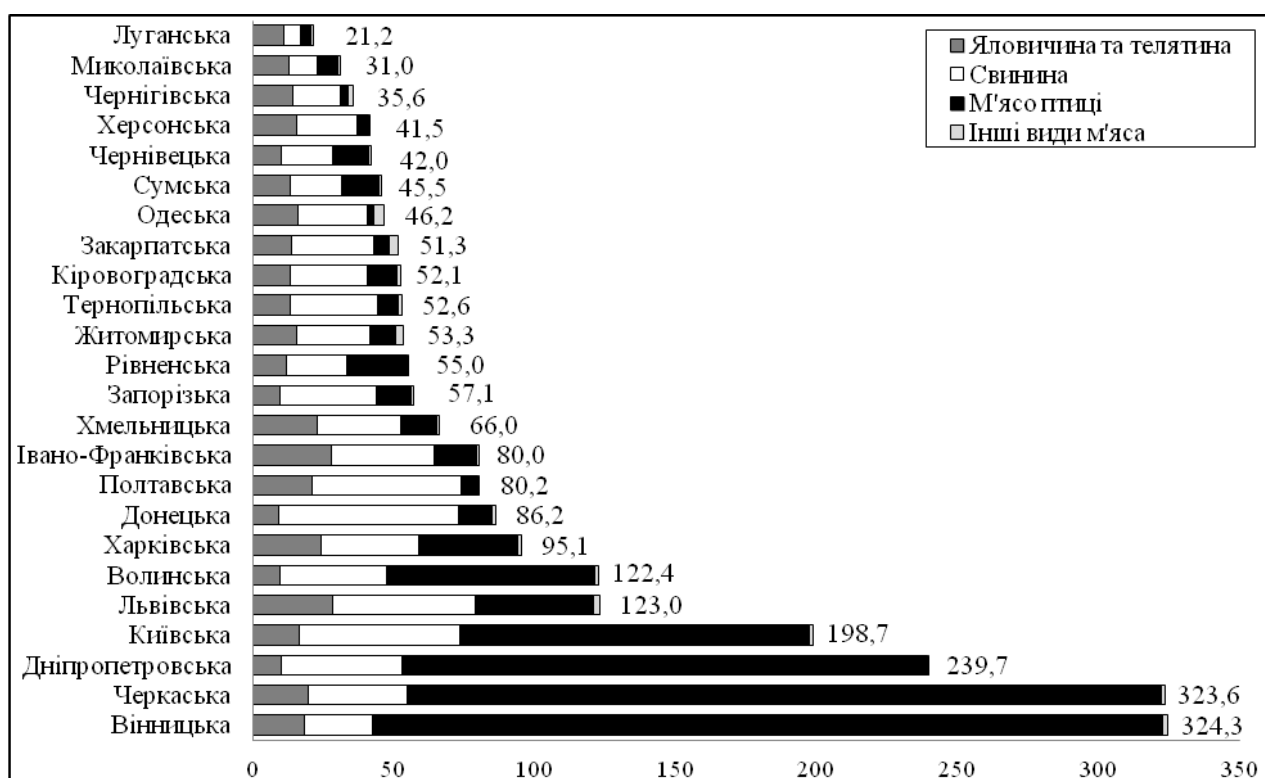

Рис. 2. Виробництво м'яса усіх видів в забійній вазі за регіонами у 2016 році в Україні, тис. т

Джерело: сформовано за даними [3]

Оцінюючи виробництво м'яса птиці можна зробити висновок, що є п'ять основних областей, що забезпечують 80% виробництва м'яса птиці в Україні. Це пояснюється розташуванням агрохолдингів, що є основними виробниками м'яса птиці в Україні, у цих областях. У Вінницькій області вироблялося 24% м'яса птиці, у Черкаській – 23%, у Дніпропетровській – 15,9%, у Київській – 10,6%, а у Волинській – 6,4%.

Лідером серед виробників курятини традиційно є агрохолдинг «Миронівський хлібопродукт» (МХП), який займає понад 50% ринку. Основним рушієм його розвитку стало нарощування експорту та будівництво м'ясопереробних підприємств в Європі [8].

Виробництво свинини розосереджено по країні більш рівномірно. Найбільше свинини виробляли у 2016 році в Донецькій області – 8,5% від всього виробництва свинини в Україні, Київській – 7,6%, Полтавській – 7,1% та Львівській – 6,8%. Лідерами серед виробників свинини є компанії: «АПК-Інвест»; «Агропродсервіс»; «Даноша».

Яловичину та телятину найбільше виробляли у Львівській – 7,5%, Івано-франківській – 7,3%, Харківській – 6,4% та у Хмельницькій області – 6%.

Рівень фонду споживання в 2016 році (рис. 1) здебільшого відповідав рівню виробництва м'яса (рис. 2). Так, областями, що найбільше виробляли та споживали м'ясо всіх видів в забійній вазі були Дніпропетровська та Львівська. Проте є і області, що за досить високого виробництва, споживали менше м'ясних продуктів. Серед них основними були Вінницька, що виробляла 324,3 тис т, а споживала всього 84 тис т, тобто у 4 рази менше, Черкаська – у 5 разів, Волинська – у 2 рази менше тощо. Є також багато областей, які при низькому виробництві, споживали значно більші обсяги м'ясних продуктів. До них можна віднести Донецьку, що у 2,6 разів більше споживала ніж виробляла, Одеську – у 2,4, Київську та Харківську – у 1,5 разів, Луганську – у 4 рази тощо.

Поясненням цих неспівпадінь у виробництві та споживанні є рух м'ясної продукції від виробників в одних областях до споживачів в інших, експорт та імпорт продукції, а також наявність запасів (залишків) продукції в торгівлі та промисловому виробництві з минулих років. Варто встановити, в яких обсягах за кожним з цих пунктів здійснюється перерозподіл продукції. Оцінювання лише виробництва та споживання не є достатнім для відображення повної картини реального стану галузі. Щоб дослідити розподіл продукції м'ясопереробної галузі у кожному регіоні України ми проаналізували м'ясопереробну галузь за вищенаведеними показниками і визначили розподіл м'яса та м'ясопродуктів по регіонах України у 2017 році (табл. 3 та 4).

Таблиці були сформовані відповідно до методики, розробленої в Інституті продовольчих ресурсів НААН на основі даних Державної служби статистики України за 2012–2016 рр. Було проаналізовано дані по 20 регіонах України, окрім Житомирської, Сумської, Луганської та Дніпропетровської областей, оскільки ми не мали доступу до інформації щодо експорту та імпорту за цими областями. Крім того, щодо всіх областей або частково, або повністю, відсутня інформація про залишки промислового виробництва (у зв'язку з конфіденційністю інформації, що надає Державна служба статистики України).

Отримані результати було розділено на дві групи: регіони, де пропозиція м'яса та м'ясопродуктів більша ніж попит (табл. 1), та регіони, де пропозиція м'яса та м'ясопродуктів менша ніж попит (табл. 2).

На основі проведених досліджень було виявлено, що лише 11 областей України повністю забезпечують усі свої потреби в м'ясі та м'ясопродуктах, решта здійснюють це за рахунок інших областей України, імпорту м'ясних продуктів з-за кордону та використання запасів з минулих років. До областей, що виробляють м'ясну продукцію з надлишком, належать: Вінницька, Волинська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Львівська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська та Чернівецька області. До областей, що споживають м'ясної продукції більше, ніж спроможні виробити, належать: Донецька, Закарпатська, Запорізька, Київська, Миколаївська, Одеська, Харківська, Херсонська та Чернігівська області України.

Не менш важливим чинником споживання м'яса в Україні, що формується під впливом глобального середовища, стало вегетаріанство. Нині все більша частина людства відмовляється від вживання продуктів тваринного походження. При цьому, чим вищим є освітній рівень суспільства, тим, частіше воно практикує вегетаріанство. Причини цього явища вчені пояснюють по-різному, однак очевидно, що воно може докорінно змінити структуру споживання харчових продуктів у найближчій перспективі в світі й в Україні. Згідно зі статистичними даними, на сьогоднішній день у світі налічується майже мільярд осіб, які дотримуються принципів вегетаріанства. Тобто від м'ясоїдства свідомо відмовилися

понад 10% жителів планети. Чисельність вегетаріанців постійно зростає. Ці зміни помітні вже сьогодні. Наведемо кілька фактів.

1. У листопаді 2013 року молочна індустрія Ізраїлю зазнавала збитків в продажах молочної продукції на 4-7% через зростання числа вегетаріанців в країні [4].

2. У 2010-му році Прем'єр-міністр Китаю Вень Цзябао запропонував загальнонаціональну кампанію «один день вегетаріанства щотижня» [5].

3. У 2014 році місто Палітана в Індії (округ Бхавнагар, Штат Гуджарат), з населенням 175 тис. осіб, стало першим юридично засвідченим вегетаріанським містом у світі. В місті заборонено тіньову купівлю та продаж м'яса, риби, молочних продуктів, а також всі пов'язані з цим заняття, на зразок риболовлі та забою тварин [6].

В Україні понад 2 мільйони населення (5,2%) не споживають м'яса. Ці дані були отримані в ході соціологічного дослідження зоозахисної організації «Відкриті клітки Україна» і Київського міжнародного інституту соціології (жовтень 2017 р.). Згідно з дослідженням, більшість тих, хто повністю відмовляється від споживання тваринних продуктів – це молоді люди віком від 18 до 29 років. Залежно від регіону, вегетаріанство більш популярно в західних і центральних областях України. Серед тих, хто споживає тваринні продукти, понад 3 млн осіб свідомо зменшують кількість м'яса в своєму раціоні [7].

Результати прогнозів ФАО свідчать, що харчові раціони населення країн світу продовжуватимуть змінюватися з урахуванням економічних чинників і відмінностей в культурних традиціях. Попит на м'ясну продукцію в розвинених країнах буде порівняно стабільним в зв'язку з високим ступенем насичення. Разом з тим, попит на продукцію тваринництва істотно підвищиться в країнах, що розвиваються, в зв'язку з ростом населення і, передусім, зростанням доходів. На країни, що розвиваються, протягом наступного десятиліття, припаде понад 80% споживання приросту виробленого м'яса. Згідно з прогнозом, на м'ясо птиці – як найдешевший і найдоступніший вид м'ясної продукції – припаде половина всього приросту виробництва. Воно вважається найбільш здоровим видом м'яса і щодо нього існує найменше культурних бар'єрів.

Табл. 3

Розподіл м'яса та м'ясопродуктів по регіонах України на 2017 рік (пропозиція більша, ніж попит), т

№ з/п	Показник	Формули для заповнення	Вінницька	Волинська	Івано-Франківська	Кіровоградська	Львівська	Полтавська	Рівненська	Тернопільська	Хмельницька	Черкаська	Чернівецька
I	Пропозиція продукції	р. (1.1.) + р. (1.2.) + р. (1.3.)	397758,4	131550,3	89598,0	55887,8	152647,8	90901,5	58543,2	60647,8	74059,8	332167,3	43853,0
1.1.	Залишки на початок періоду	р. (1.1.1.) + р. (1.1.2.) + р. (1.1.3.)	6042,9	907,2	940,9	585,1	4705,3	630,1	267,7	787,5	207,9	1672,0	136,9
1.1.1.	Залишки промислового виробництва		5759	21	31	*	2280,2	88	*	549	*	142	71
1.1.2.	Залишки оптової торгівлі		67,1	738,1	542,4	284,5	1756,2	138,6	80,4	101,4	7,2	1292,6	10,2
1.1.3.	Залишки роздрібною торгівлі		216,8	148,1	367,5	300,6	668,9	403,5	187,3	137,1	200,7	237,4	55,7
1.2.	Виробництво		391714,3	129871,4	88657,1	55157,1	126671,4	90271,4	58085,7	59800,0	72800,0	317542,9	42642,9
1.3.	Імпорт		1,2	771,7		145,5	21271,1		189,7	60,2	1052,0	12952,5	1073,2
II	Попит на продукцію	р. (2.1.) + р. (2.2.) + р. (2.3.)	397758,4	131550,3	89598,0	55887,8	152647,8	90901,5	58543,2	60647,8	74059,8	332167,3	43853,0
2.1.	Залишки на кінець періоду	р.(2.1.1.) + р. (2.1.2.)+ р. (2.1.3.)	9485,3	932,0	719,5	573,5	4907,3	614,3	243,9	292,9	140,6	1315,4	144,5
2.1.1.	Залишки промислового виробництва		7612,0	39,5	68,7	47,0	2848,5	131,0	61,0	67,0	*	94,0	89,7
2.1.2.	Залишки оптової торгівлі		1679,1	801,9	352,0	289,9	1534,6	169,7	55,5	113,6	10,7	998,8	8,7
2.1.3.	Залишки роздрібною торгівлі		194,2	90,5	298,8	236,6	524,2	313,7	127,4	112,3	130,0	222,6	46,0
2.2.	Внутрішнє споживання	р.(2.2.1)+ р.(2.2.2)	388268,6	123315,5	87726,0	55308,3	139828,1	89066,5	54475,5	52129,5	73919,2	329470,8	39841,4
2.2.1.	Споживання у межах області		83128,0	51912,4	59267,3	52131,5	120949,1	70028,7	53952,2	51333,4	64032,0	61634,2	39158,1
2.2.2.	Споживання за межами області		305140,7	71403,1	28458,7	3176,7	18879,0	19037,8	523,3	796,1	9887,2	267836,6	683,3
2.3.	Експорт		4,5	7302,9	1152,5	6,1	7912,4	1220,7	3823,7	8225,3		1381,2	3867,1

Розподіл м'яса та м'ясопродуктів по регіонах України на 2017 рік (пропозиція менша, ніж попит), т

№ з/п	Показник	Формули для заповнення	Донецька	Закарпатська	Запорізька	Київська	Миколаївська	Одеська	Харківська	Херсонська	Чернігівська
I	Пропозиція продукції	р. (1.1.) + р. (1.2.) + р. (1.3.)	212536,6	58139,4	98625,2	270902,8	51018,3	119678,2	138727,8	57341,0	48561,4
1.1.	Залишки на початок періоду	р. (1.1.1.) + р. (1.1.2.) + р. (1.1.3.)	908,3	307,6	1090,8	12165,2	1100,2	1891,0	4925,3	977,4	507,9
1.1.1.	Залишки промислового виробництва		223,6	*	153,0	55,2	*	*	253,4	11,0	109,0
1.1.2.	Залишки оптової торгівлі		181,9	77,2	252,7	5583,5	772	423,7	2879,6	768	120,6
1.1.3.	Залишки роздрібної торгівлі		502,8	230,4	685,1	6526,5	328,2	1467,3	1792,3	198,4	278,3
1.2.	Виробництво	р. (1.2.1) + р. (1.2.2)	210277,1	57801,2	95558,9	224994,9	49914,8	117371,8	133007,5	56354,0	46197,8
1.2.1.	Виробництво у межах області		90114,3	56014,3	60942,9	222571,4	33828,6	47642,9	99571,4	46957,1	35800,0
1.2.2.	Виробництво за межами області		120162,8	1786,9	34616,0	2423,4	16086,3	69729,0	33436,0	9396,8	10397,8
1.3.	Імпорт		1351,1	30,7	1975,6	33742,7	3,3	415,3	795,1	9,7	1855,7
II	Попит на продукцію	р. (2.1.) + р. (2.2.) + р. (2.3.)	212536,6	58139,4	98625,2	270902,8	51018,3	119678,2	138727,8	57341,0	48561,4
2.1.	Залишки на кінець періоду	р. (2.1.1.) + р. (2.1.2.) + р. (2.1.3.)	998,2	223,1	933,5	15112,5	530,7	2087,4	2777,0	846,3	511,0
2.1.1.	Залишки промислового виробництва		278,9	*	167,2	397,9	*	*	344,0	*	153,3
2.1.2.	Залишки оптової торгівлі		327,7	72,4	183,9	9734,2	287,2	527,5	901,1	720,4	108,7
2.1.3.	Залишки роздрібної торгівлі		391,7	150,7	582,4	4980,3	243,5	1560,0	1531,9	125,8	248,9
2.2.	Внутрішнє споживання		206006,5	57916,3	87600,6	104623,3	50237,5	114624,4	135950,8	56086,6	47878,0
2.3.	Експорт		5531,8		10091,0	151167,0	250,2	2966,4		408,1	172,4

Висновки

Проведені дослідження дозволили визначити обсяги перерозподілу м'ясної продукції між регіонами України. Разом з тим, виявлені області-реципієнти (Донецька, Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська, Харківська, Чернігівська, Київська, Закарпатська), більшість з яких – південні, мають значний потенціал для вирощування сільськогосподарських тварин, повноцінного забезпечення населення цих регіонів м'ясом та експорту залишків м'ясної продукції. Однак сільськогосподарські угіддя більшості з означених регіонів займають агрохолдинги, які спеціалізуються на вирощуванні зернових культур для експорту. За цих умов обов'язковим є втручання держави, зокрема, щодо взаємоузгодженості рівнів розвитку галузей рослинництва і тваринництва. Для цього варто нормативно і законодавча врегулювати обов'язкову (розрахункову) кількість утримування сільськогосподарських тварин на певній площі земель, призначених для вирощування зернових, зернобобових та кормових культур. Крім того, доцільно розробити і запровадити програми розвитку тваринництва у цих регіонах.

Щодо регіонів світу, то слід очікувати, що впродовж наступного десятиліття збережеться стабільний попит на основні сировинні продовольчі товари, у т.ч. на м'ясо, проте темпи їх зростання будуть нижчими, ніж в минулому десятилітті. Це пояснюється задоволенням потреби в продовольстві на одну особу та скороченням темпів зростання населення в розвинених країнах. Двома основними континентами, де виросте споживання, будуть Азія і Африка, однак споживання на одну особу в цих регіонах, в порівнянні з рештою світу, залишиться на низькому рівні.

Використані джерела

1. Среднесрочный сельскохозяйственный прогноз: тенденции и новые проблемы. Семидесятая сессия. Рим, 7-9 октября 2014 года / Комитет по проблемам сырьевых товаров // [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.fao.org/3/a-mk896r.pdf>.
2. Практичний довідник експортера м'ясної продукції / Авт. кол.: А. Бурка, В. Гончар та ін. // Матеріал підготовлено у рамках проекту Ради з питань експорту продовольства (UFEB) та ФАО/ЄБРР «Україна: розвиток потенціалу асоціацій агробізнесу в розширенні експортних ринків». – 2017. 104 с.
3. Державна служба статистики України. Доступ до публічної інформації. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Israeli dairy industry hit another low in November of 2013. Retrieved from: <http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000901336>.
5. Премьер Госсовета КНР Вэнь Цзябао: Низкоуглеродная жизнь, еженедельно // [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.xuefo.net/nr/article3/29344.html>.
6. In India, The World's First Vegetarian City (2014), available at: https://www.worldcrunch.com/culture-society#.VDV3R_ldWSq.
7. Исследование показало, сколько в Украине вегетарианцев (2017) // [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://glavnoe.ua/news/n322956-issledovanie-vyjasnilo-skolko-v-ukraine-vegetariancev24>.
8. Куриное королевство // Топ–100. Рейтинги крупнейших. – 2017. – №3–4. – С. 100–101.

References

1. Srednesrochnyj sel'skohozjajstvennyj prognoz: tendencii i novye problemy. Semidesjataja sessija. Rim, 7-9 oktjabrja 2014 goda [Medium-term agricultural forecast: trends and new problems]. *Komitet po problemam syr'evyh tovarov*. Retrieved from: <http://www.fao.org/3/a-mk896r.pdf> (in Russian).
2. Burka A., Gonchar V. ta in. (2017). Praktichnij dovidnik eksportera m'jasnoj produkcii [Practical guide for meat products exporter]. *FAO / EBRD «Ukraine: Development of the potential of agribusiness associations in expanding export markets»*. – 104 p. (in Ukrainian).
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukraïny. Dostup do publichnoi' informacii' [State Statistics Service of Ukraine. Access to public information]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Israeli dairy industry hit another low in November of 2013. Retrieved from: <http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000901336> (In English).
5. Prem'er Gossoveta KNR Vjen' Czjabao: Nizkouglerodnaja zhizn', ezhenedel'no [Wen Jiabao: Low-carbon life, weekly]. Retrieved from: <http://www.xuefo.net/nr/article3/29344.html> (In translated from Chinese).
6. In India, The World's First Vegetarian City (2014). Retrieved from: https://www.worldcrunch.com/culture-society#.VDV3R_ldWSq.
7. Issledovanie pokazalo, skol'ko v Ukraine vegetariancev (2017) [The study showed how many vegetarians in Ukrainian]. Retrieved from: <https://glavnoe.ua/news/n322956-issledovanie-vyjasnilo-skolko-v-ukraine-vegetariancev24>.
8. Kurinoe korolevstvo (2017). Top–100. Rejtingi krupnejshih. 3-4: 100–101 (in Russian).